

MUNI
PED

Didaktika praktického vyučování 1

Nikola Straková

Témata pro didaktiku praktického vyučování

1. Didaktika a její vývoj
2. Didaktické zásady
3. Vzdělávací cíle
4. Systémy a postupy odborného výcviku
5. Vzdělávací obsah
6. Vyučovací metody
7. Organizační formy
8. Materiální výukové prostředky

Instrukce k závěrečné zkoušce

- Písemná elektronická zkouška
- Přihlašování přes IS, kde budou vypsány konkrétní termíny a časy
- Test budete mít přístupný v čase zkoušky v IS v sekci Odpovědníky
- Čas bude omezený na 25 minut a nebudete se moci vracet k otázkám
- 8 otevřených otázek, každá otázka je za 2 body
  - jedna otázka z každého probíraného tématu (viz předchozí snímek)
- Maximální počet bodů 16

Hodnotící tabulka

Známka	Počet bodů v %	Počet bodů
A	91 % - 100 %	14,5 – 16 bodů
B	81 % - 90%	12,9 – 14,4 bodů
C	71 % - 80 %	11,3 – 12,8 bodů
D	61 % - 70 %	9,7 – 11,2 bodů
E	51 % - 60 %	8,1 – 9,6 bodů
F	0 – 50 %	0 – 8 bodů

Příklady z vašich oborů

- U každého tématu/ podtématu doporučuji, abyste se při přípravě na zkoušku zamysleli nad konkrétními příklady z vašeho oboru.
- Ti z vás, kteří jste praktické vyučování neabsolvovali v rámci své střední školy, zaměřte se na koníčky, záliby, mimoškolní aktivity a na nich si příklady ukažte/zamyslete se nad nimi. Můžete mít zálibu například ve fotografování, malování, zahradničení apod.
- Konkrétní příklady budou součástí zkoušky.

MUNI
PED

Didaktika a její vývoj

Historie

- z řec. „DIDASKEIN“ = učit, vyučovat, jasně vykládat
- latinsky „DIDACTICA“ = vyučovací, naučná
- 17. st. Wolfgang Ratke
  - německý pedagog
  - spis Nova Didactica -> didaktika je cesta učení, umění vyučovat
- 1. pol. 17. st. J. A. Komenský (1592-1670)
  - r. 1630 dokončil Didaktiku českou
  - r. 1632 – 1638 vznikala lat. Didactica Magna
  - didaktiku chápal jako všeobecné umění JAK NAUČIT VŠECHNY VŠEMU
  - > to dnes řeší OBECNÁ PEDAGOGIKA
- od 1. pol 19. st. se začíná vyčleňovat didaktika jako speciální část pedagogiky
  - řeší problematiku teorie vyučování a vzdělávání

Pojmosloví

- Didaktika – evropská tradice
- Technologie vzdělávání – anglosaské země

Předmět didaktiky

- zkoumání výchovně vzdělávacího procesu ve vyučování a všech relevantních faktorů, které jej ovlivňují
- cíl = objasnit zákonitosti úspěšného vyučování
- Předmět zkoumání = vyučovací proces/výuka
  - Činnost učitele = vyučování
  - Činnost žáka = učení se
- Teorie vzdělávání a vyučování

„Proč je potřebná výuka?“

„Co si mají žáci ve škole osvojit? Co si mají odnést do života?“

„Jak mají učitelé vyučovat? Jak se mají žáci učit?“

Pro zamyšlení

„Vážený pane učiteli, přežil sem koncentrační tábor. Moje oči viděli to, čeho svědkem by neměl nikdo být:

Plynové komory postavené studovanými inženýry. Děti otrávené vzdělanými lékaři.

Batolata zabitá školenými sestrami.

Ženy a děti zastřelené a spálené absolventy středních škol. Nedůvěřuji vzdělání.

Žádám: Pomožte své žáky, aby se více stali lidmi. Vaše úsilí nesmí zplodit učených netvorů, školených psychopatů, vzdělaných Eichmannů. Čtení, psaní a matematika jsou důležité jen pokud slouží na to, aby naše děti polidštili.“

(Kašová, 1995 in Turek, 2014)

Učitel a didaktické kompetence

- učitel = hybatel a řídicí subjekt vých.-vzděl. procesu
- učitel stanovuje strategii výuky
  - vyučovací styl a pojetí výuky je plně v režii učitele
- nutná kvalifikace učitele:
  - odbornost
  - pedagogicko-psychologická kvalifikace
  - porozumění a aplikace teorie vyučování

- zkušenosti
- kreativita
- motivovanost
- didaktické kompetence
  - efektivně plánovat a organizovat učební činnosti žáků
  - motivovat
  - kvalifikovaně vést vyučovací hodinu
  - stanovovat adekvátní vých.-vzdělávací cíle a účinně jich dosahovat
  - používat nejvhodnější didaktické prostředky
  - řešit (nepředvídatelné) vých.-vzdělávací situace

Členění didaktiky

□ Obecná didaktika

- všeobecné zákonitosti vých.-vzdělávacího procesu
- bez ohledu na typy, druhy a formy vzdělávání
- obecně platné poznatky pro všechny stupně vzdělávací soustavy
- využívá poznatky z:
  - obecné pedagogiky
  - dějin pedagogiky
  - filozofie výchovy
  - sociologie výchovy a vzdělávání
  - pedagogické psychologie
  - speciální pedagogiky
  - antropologie, biologie, sociologie

□ Speciální (oborová) didaktika

- zkoumá specifické jevy učitelských skupin předmětů (jazyků, odborných předmětů, odborného výcviku)
- jak uplatnit obecné zásady a pravidla z obecné didaktiky při vyučování určitých skupin předmětů
- Např.: didaktika technických předmětů, didaktika ekonomických předmětů, didaktika praktického vyučování, didaktika obchodu a služeb, ...

□ Předmětová didaktika

- zaměřuje se na jeden konkrétní vyučovací předmět se všemi jeho specifiky
- Např.: didaktika matematiky, zeměpisu, ...

Členění didaktiky

členění dle stupňů vzdělávání

- didaktika předškolní
- didaktika základní školy
- didaktika střední školy (středoškolská)
- didaktika vysoké školy (vysokoškolská)

členění celoživotního vzdělávání

- andragogická didaktika (androdidaktika, didaktika vzdělávání dospělých)
- gerontagogika (vzdělávání seniorů)

Didaktika = věda

□ Předmět zkoumání = vyučovací proces

- Vyučovací proces/výuka = cílevědomí, postupný, systematicky organizovaný proces vzájemně podmíněných činností učitele (vyučování) a žáka (učení se), který je zaměřený na vzdělávání, výchovu a všestranný rozvoj osobnosti žáka, tzn. na dosažení stanovených cílů.

Vzdělávání = osvojování si vědomostí, dovedností a návyků

Výchova = formování mravních, pracovních, estetických, ekologických, etických, hygienických představ, postojů, přesvědčení v duchu ideálů humanity a demokracie

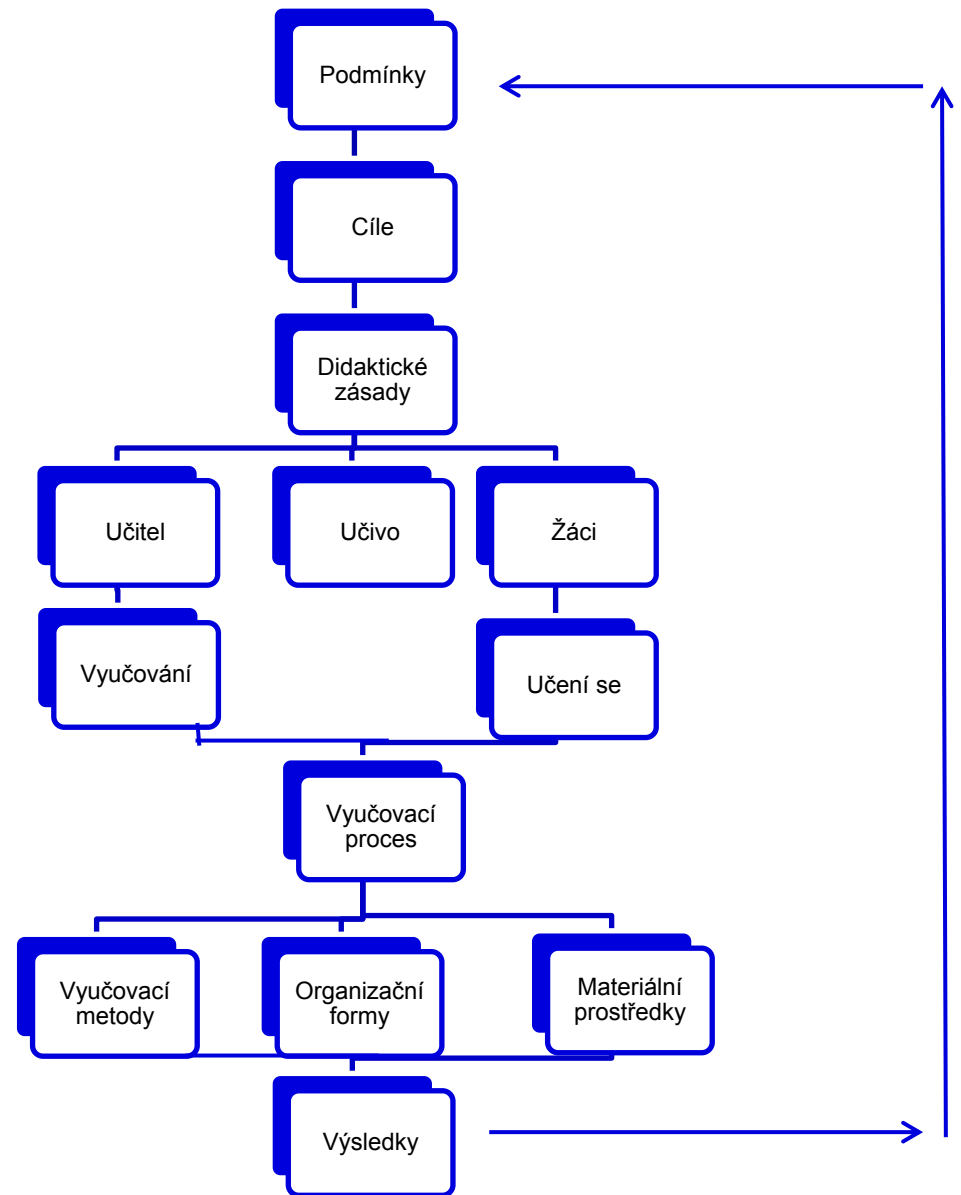
Všestranný rozvoj = cílevědomý a systematický rozvoj motivace k stálému sebezdokonalování, hledání smyslu života, rozvoj poznávacích zájmů a potřeb žáků, rozvoj poznávacích/tvořivých schopností, rozvoj schopnosti racionálně se učit a pružně se přizpůsobovat měnícím se podmínkám života

□ Vlastní systém

□ Vlastní metodologii

System didaktiky

- tvoří ho souhrn prvků, kt. vytváření vyučovací proces

Didaktický systém

- učitel, žáci a jejich vzájemná interakce **K**
  - pedagogická komunikace, úroveň motivace žáků, vědomá participace žáků na procesu učení
- výchovně vzdělávací cíle **C**
  - stanovuje učitel v přípravné fázi výuky
- didaktické prostředky (určené k dosažení stanovených cílů) člení se na:
  - vzdělávací obsah (učivo, učební látka) **O**
  - organizační formy výuky **F**
  - vyučovací metody **M**
  - didaktická technika a vybavení učeben **DT**
  - učební pomůcky **UP**
- prostředí didaktického systému
  - kurikulum, legislativa, školský management, ...

Didaktická efektivnost Ed

- = účelnost a účinnost fungování didaktického systému
- správné využití relevantních didaktických prostředků určených k dosažení předem stanovených cílů

**VÝUKA JE DIDAKTICKY EFEKTIVNÍ, KDYŽ JE PŘI NÍ
DOSAŽENO VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍCH CÍLŮ PŘI
OPTIMÁLNÍM VYUŽITÍ DISPONIBILNÍHO ČASU VÝUKY A ZA
CENU PŘIMĚŘENÉ ZÁTĚŽE UČITELE I ŽÁKŮ.**

$$Ed = f (C, O, F, M, DT, UP, K)$$

Typy vyučovacího procesu

1. Dogmatický

- Školství ve středověku
- Seznámení žáky s učivem bez vysvětlování
- Učení se nazpaměť a reprodukování naučených znalostí

2. Výkladovo-ilustrativní

- Dominuje na našich školách v současnosti
- Nevyhovuje požadavkům současnosti a budoucnosti
- Učitel: vysvětluje, povídá, ukazuje, dokazuje, diktuje, cvičí, ptá se, požaduje, zkouší, hodnotí
- Žák: pozorně poslouchá, pozoruje, pamatuje si, vykonává, odpovídá, chápe, samostatně myslí
- Když žák nedělá co má, učitel ho nutí (známky)

3. Moderní

Moderní typ vyučovacího procesu

„Vědomosti a dovednosti žáků mají být výsledkem jejich vlastního přemýšlení, jejich vlastní aktivní činnosti řízené učitelem.“

- Nejcennější jsou ty poznatky, které získá žák svou vlastní činností.*
- Nejlepší způsob jak se učit, je něco dělat, nejhorší způsob jak učit ostatní je výklad.*
- Pověz mi to a já to zapomenu, ukaž mi to a já si to zapamatuju, nech mě to udělat a já to pochopím.*

- Žák má být při výuce motivovaný a aktivní**

Zásady humanisticky orientovaného vyučovacího procesu

- Podporování sebedůvěry žáka
- Respektování jedinečnosti žáka
- Upřednostňování pozitivní motivace
- Stimulace k tvořivosti, cílevědomosti a samostatnosti
- Tolerování odlišných názorů, přesvědčení a postojů
- Kultivace sociálních vztahů
- Spolupráce učitele a žáka
- Emocionalizace vyučování

ZANĚSTI NATELEVOST
 UPPLATNITELNOST V OBOU
 KVALIFIKOVANÁ PRÁCE
 ↑
 ODBORNĚ
 VĚDOMOSTI

ODBORNÍK
 V
 OBOU
 ↑
 UČITEL

UMĚNÍ
 UČIT

↓
 PŘÍPRAVA
 CÍLE
 ZÁSADY
 OBSAH
 M, F, G, P, DT

VŠEOBECNĚ
 VZDĚLÁVACÍ
 PŘEDMĚT
 ↑
 ODBORNĚ
 PŘEDMĚT
 ↑
 UČES. PRÁXE
 ODB. PRÁXE
 Cvičení

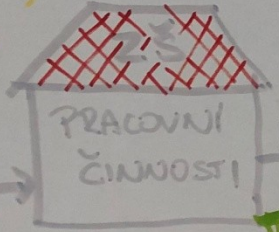
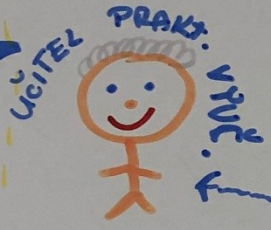
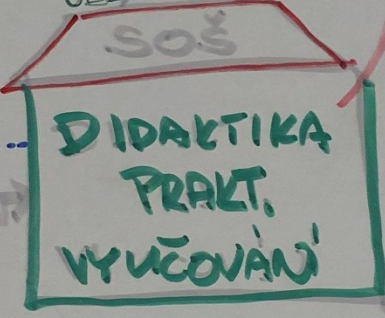
PLAKTICKĚ
 VYUČOVÁNÍ

Didaktika
 prakt. vyuč.

Technické
 vyučování

SPECIALNÍ, ODBORNÁ
 DIDAKTIKA

OBEČNÁ DIDAKTIKA

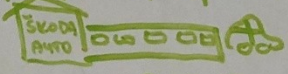

+ vztah k práci

základy

smysl pro práci, hospodárnost, úlevědomost

exkurze

besedy, rozhovory

PŘEDMĚTOVÁ DIDAKTIKA

TECHNICKÉ
 VĚDY
 + UČES. PRÁXE
 PŘÍSL. OBOU

DIDAKTIKA
 PRAKT. VYUČ.
 PŘÍSL. OBOU

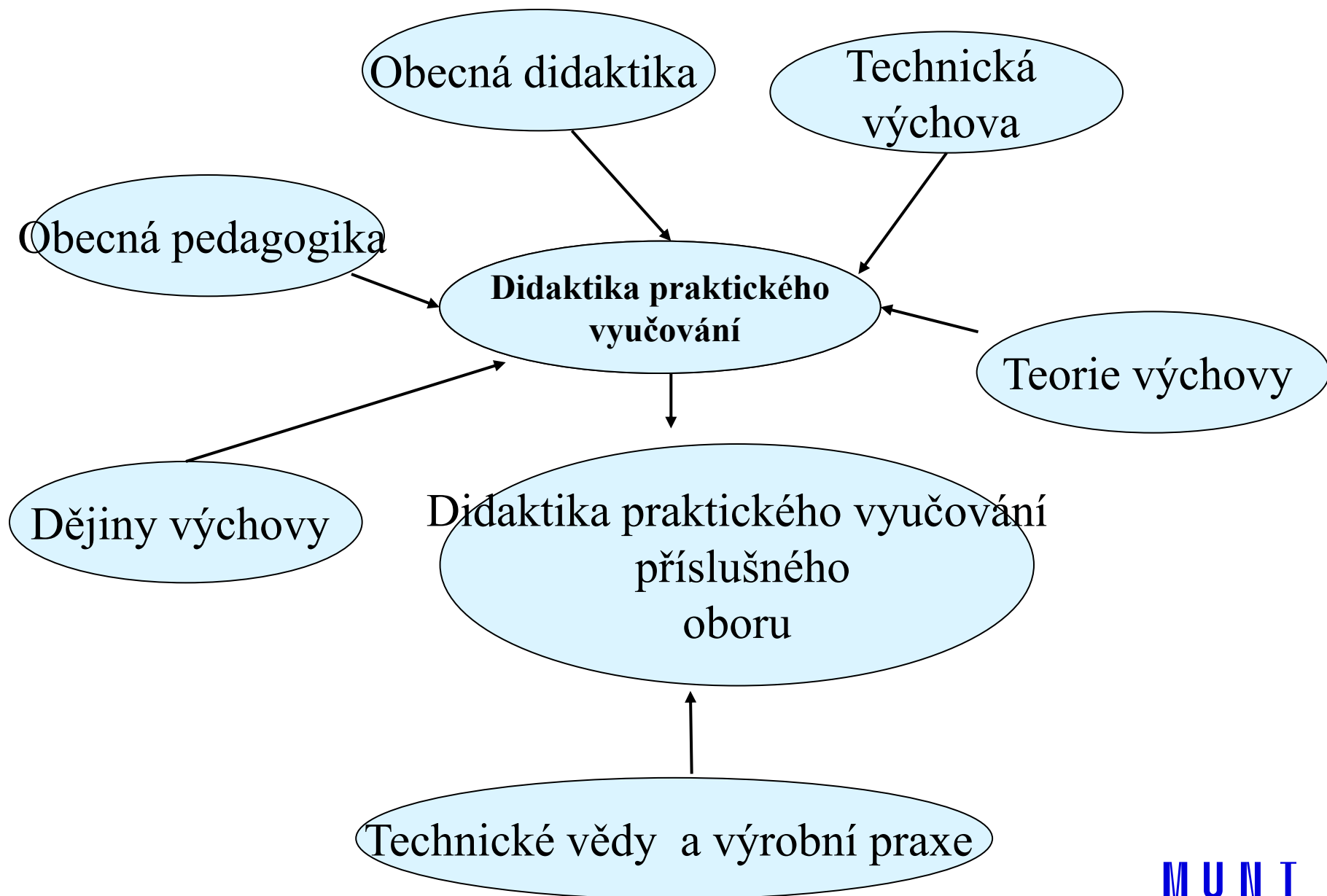
- OBEČNÁ PEDAGOGIKA
- OBEČNÁ DIDAKTIKA
- TEORIE VYCH.
- DĚJINY VYCH.
- TECHNICKÁ/OBS. VYUČ.

SZZ

Met. Didaktika prakt. vyuč.
 - vyznání problém
 - zapázení v systému věd
 - spolupráce s odu vědění
 - návaznost na prakt. vyuč. ZS

Didaktika praktického vyučování

- subsystém obecné didaktiky
- zaměřuje se na praktické vyučování a odborný výcvik
- spadá do oborové didaktiky s úzkou vazbou na předmětové didaktiky
- vychází z obecných pedagogických disciplín při respektování specifik a zvláštností příslušné odborné vědy a odborné praxe

Význam didaktiky praktického vyučování

- Učitel praktického vyučování = odborník ve svém oboru
- NE KAŽDÝ ODBORNÍK DOVEDE DOBŘE SVŮJ OBOR UČIT

- dobře vyučovat svůj obor vyžaduje:
  - odborné vědomosti a dovednosti
  - ovládat umění učit – didaktické mistrovství

- pochopit a poznat:
  - specifika přípravy na výuku
  - specifika organizace výuky
  - specifika řízení učení praktických dovedností

Zvláštnosti praktického vyučování

- nedílná součást přípravy na budoucí povolání
- rozdíl od teoretického vyučování:
  - stanovení cílů a obsahu
  - organizace výuky
  - materiální zajištění
- rozlišujeme:
  - odborný výcvik = osvojování specifických pracovních činností pro kvalifikovaný výkon povolání
  - cvičení = slouží k opakování a procvičování jednotlivých úkonů a operací k osvojení potřebných dovedností a návyků pro zvládnutí stanovených pracovních postupů
  - učební praxe = pravidelná součást vyučování s hodinovou dotací v učebním plánu
  - odborná praxe = není samostatným vyučovacím předmětem
    - zařazuje se koncentrovaně v rozsahu několika týdnů
    - žáci mají možnost seznámit se s chodem konkrétního pracoviště

Odborný výcvik

- zvládnutí celých operací, pracovních činností a různých druhů prací
  - nejen jednotlivých pohybů, úkonů a postupů
- cíl = úspěšně vykonávat práce zvoleného oboru
- hlavní úkol = správné praktické počáteční dovednosti, návyky a složité dovednosti zvoleného oboru
  - soustavná kontrola: získávání jednoduchých a složitých dovedností, kvality prací, množství provedených prací
- předpoklad = cílevědomé využívání teoretických vědomostí
  - správná realizace postupu pracovních úkonů a operací